

але водночас підносить роль особистості. Він досягає цього, пов'язуючи конкретного мислителя з усіма попередніми мислителями, а також з сучасниками, використовуючи такі поняття як «Наддуша» (Oversoul) і «Спільнолюдське Мислення» (Man Thinking). Інші мислителі не відокремлені, а живуть також і в особистості цього конкретного індивіда. Відтак, ратуючи за особистісне пізнання світу, замість простого копіювання, Ральф Емерсон водночас визнає те, що особистість не автономна, це ланка між людиною та істиною, між минулими мислителями й майбутнім. Прагматизм, зрештою, прокладає місток між особистістю та істиною.

Список посилань:

Михед, О. (2016). *Бачити, щоб бути побаченим: реаліті-шоу, реаліті-роман та революція онлайн*. Київ: АРТХАСС.

Emerson, R. W. (2001). *Essays, First Series*. Retrieved from <http://www.gutenberg.org/ebooks/2944>.

James, W. (2002). *Pragmatism*. Retrieved from <https://www.gutenberg.org/files/5116/5116-h/5116-h.htm>.

Lash, S. (2002). *Critique of information*. London: SAGE Publications.

Nichols, T. (2017). *The Death of Expertise*. New York: Oxford University Press.

Маргіналізація постаті філософа в сучасному світі

Єлизавета Борисенко

Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАНУ (Київ)

Задля розгляду місця та ролі філософа в умовах сучасності слід звернути увагу на стан науки загалом. Не важливо, чи можна ототожнювати науку та філософію, чи ні, однак їхнє становище для суспільства нині є однаковим. Його можна окреслити ще від констатації Е. Гуссерлем у «Кризі європейських наук» того факту, що науки втратили свою «життєву значущість». Наука, на думку філософа, все більше віддаляється від життєсвіту та

формалізується: «Щодо наших життєвих потреб – чуємо ми – цій науці немає чого сказати. Адже вона принципово відкидає ті питання, що для людини, покинутої напризволяще, в наші злощасні часи доленосних змін, є найпекучішими ...» (Гуссерль, 2002, с. 137). Відтак і філософія віддаляється від свого античного ідеалу всеохопної науки про світ, натомість, розпадається на окремі дисципліни.

Ю. Габермас у статті «Онауковлена політика і суспільна думка» описує процес віддалення експертів від широкої громадськості. Тож ми можемо спостерігати «...розрив між культурою експертів та широкою публікою» (Бусова, 2004, с. 310). Тобто «знання, отримане автономними експертними культурами, ... не може без належної роботи стати надбанням повсякденної комунікативної практики. Багато фахівців узагалі переконані, що професійне знання недоступне дилетантам і будь-який його «переклад» природною мовою повсякденної комунікації є профанацією й невірним спотворенням» (Бусова, 2004, с. 310). Однак такий переклад є необхідним, адже лише він забезпечує комунікацію експертів із суспільством.

Якщо наука хоче мати вплив на політику, то повинна зважати на те, що вона мусить шукати підтримки не лише в адміністративному апараті, але й, найперше, серед громадян, оскільки «... артикуляція потреб згідно з масштабами технічного знання може бути ратифікована виключно у свідомості самих громадян, що діють політично. Експерти не можуть замінити цей акт підтвердження з боку людей, які своєю історією життя повинні поручитися за нові інтерпретації соціальних потреб і за прийняті засоби вирішення проблем» (Хабермас, 2007, с. 158). Оскільки відбувається розрив між експертами та громадськістю, то унеможливується і публічний дискурс. По-перше, внаслідок «фрагментаризації свідомості» люди все більше відсторонюються одне від одного, керуючись власними інтересами, а, по-друге, якщо і досягається певний компроміс, він не отримує підтримки експертів з того чи іншого питання, бо ж останні й самі не поспішають виносити свої здобутки на загал.

Унаслідок віддалення експертів, у суспільстві формується певна недовіра чи й просто нехтування їхніми міркуваннями, що призводить до маніпуляції думками громадськості. Оста-

нні вже не опираються на жодні авторитети, а найчастіше слідують власним змінним забаганкам. Подібне явище можна виразно проілюструвати тим, що тепер часто називають «постправдою». Зокрема професор Університету Алабами Б. МакКоміскі визначає постправду як «... стан, в якому мова не має жодних посилань на факти, істини та реалії» (McComeskey, 2017, р. 6). За такої ситуації мова виявляється лише стратегічним медіумом. Основою риторики у світі постправди стає те, що МакКоміскі та деякі інші автори називають, слідом за американським філософом Г. Франкфуртом, «bullshit» (з англ. – повна нісенітниця, глупство, ахінея). Тобто таким, що не апелює до жодної істини чи реальності. Окрім цього, головним фактором існування та дієвості таких безсенсових послань є те, що аудиторія «... не шукає інформації, на якій засновує свою думку, вона домагається думок, що підтверджують її переконання» (McComeskey, 2017, р. 12). Тобто переважна більшість людей чує лише те, що бажає, тож не перевіряє істинність тієї чи іншої інформації. Отже, їй самим ораторам більше не доводиться перейматися достовірністю своїх висловлювань.

Таким чином, перебування постаті філософа на маргінесі є зрозумілим. Згідно з Платоном, саме філософи, які, по суті, є носіями істини, знають як належить бути. Однак, як зазначено ще Гуссерлем, філософія відхиляється від свого істинного призначення, що й призводить до її кризи в сучасному світі.

Список посилань:

- Бусова, Н. А. (2004). *Модернизация, рациональность и право*. Харьков: Прометей-Прес.
- Гуссерль, Е. (2002). Криза європейських наук і трансцендентальна феноменологія. Вступ до феноменологічної філософії. *Філософська думка*, 3, 134–149.
- Хабермас, Ю. (2007). *Техника и наука как «идеология»*. Москва: Праксис.
- McComeskey, B. (2017). *Post-truth rhetoric and composition*. Logan: Utah State University Press.